

МОН УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(УНУ)

ЗВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії УНУ

Олена ЯРОШИНСЬКА

28. 05. 2026

ПРОГРАМА

**додаткового вступного випробування зі спеціальності А1 «Освітні науки»
для конкурсного відбору на навчання для здобуття ступеня
доктора філософії**

Голова предметної комісії

Олександр КОБЕРНИК

(підпис)

Умань – 2026

Укладачі: д. п. н., професор Оксана БЯЛИК; д. п. н., професор Микола ГАГАРІН; д. п. н., професор Олена КІРДАН; д. п. н., професор Олександр КОБЕРНИК (гарант освітньої програми).

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціально-психологічної освіти та фізичної культури (протокол №1 від 08.05.2026р.)

Схвалено вченою радою факультету соціально-психологічної освіти та фізичної культури (протокол №2 від 14.05.2026 р.)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Характеристика змісту програми.....	5
2. Вимоги до здібностей і підготовленості вступників.....	8
3. Орієнтовний перелік питань для підготовки до фахового вступного іспиту.....	9
4. Критерії оцінювання підготовленості вступників.....	15
5. Список рекомендованої літератури.....	18

ВСТУП

Метою проведення додаткового вступного випробування до аспірантури із дисципліни «Теорія та історія педагогіки» є виявлення володіння вступниками генези розвитку зарубіжної та вітчизняної педагогічної науки та практики, знаннями сутності і значення педагогіки, засад національної освіти; основних положень і теорій педагогіки, сучасними педагогічними технологіями та методами навчання і виховання, формами освітнього процесу; здатності до самостійного системного педагогічного мислення, самооцінки і самоаналізу педагогічних явищ і ситуацій.

Програма додаткового вступного випробування до аспірантури за галуззю знань А Освіта з дисципліни «Теорія та історія педагогіки» відображає базову загальнопедагогічну підготовку, загальні кваліфікаційні вимоги до теоретичних знань претендентів для вступу до аспірантури в обсязі програми рівня вищої педагогічної освіти. На основі програми складається перелік питань вступного іспиту й формуються екзаменаційні білети.

Вступник повинен продемонструвати розуміння ролі освіти у суспільстві; знання основних законодавчих документів у сфері освіти, сутність процесів навчання і виховання; готовність розкрити загальні питання організації освітнього процесу, шляхи вдосконалення майстерності вчителя і способи його саморозвитку; знання принципів, форм і методів навчання і виховання у закладі ЗСО.

Завдання до додаткового фахового іспиту при вступі в аспірантуру за спеціальністю А1 «Освітні науки» здобувачів на основі ступеня магістра (спеціаліста) містять питання з наступних базових дисциплін:

- загальна педагогіка;
- історія педагогіки.

1. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПРОГРАМИ

Навчальна дисципліна «Педагогіка» включає такі теми, що винесені на додатковий фаховий іспит до вступу в аспірантуру:

Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину.

Тема 2. Розвиток, соціалізація і виховання особистості.

Тема 3. Особливості педагогічної професії та формування особистості вчителя.

Тема 4. Проблема мети виховання у педагогіці. Мета виховання в сучасній школі.

Тема 5. Суть процесу виховання.

Тема 6. Закономірності та принципи виховання.

Тема 7. Зміст виховання в сучасному закладі ЗСО.

Тема 8. Засоби, методи і форми організації виховання.

Тема 9. Фізичний розвиток школяра та зміцнення його здоров'я.

Тема 10. Інтелектуальний розвиток особистості школяра. Формування основ наукового світогляду.

Тема 11. Соціальний розвиток особистості школяра. Виховання особистості в колективі.

Тема 12. Духовний розвиток особистості. Моральне та естетичне виховання школярів.

Тема 13. Виховання громадянської культури школяра.

Тема 14. Виховання в учнів ціннісного ставлення до праці. Система професійного самовизначення учнів.

Тема 15. Класний керівник як організатор виховної роботи з учнями.

Тема 16. Родинне виховання особистості школяра. Педагогічне партнерство сім'ї, школи і громади.

Тема 17. Позакласна і позашкільна виховна робота.

Тема 18. Предмет і основні категорії дидактики. Процес навчання, його структура.

Тема 19. Різні види навчання.

Тема 20. Закономірності і принципи навчання.

Тема 21. Зміст освіти в сучасному закладі загальної середньої освіти.

Тема 22. Методи, засоби і технології навчання та активізації пізнавальної діяльності учнів.

Тема 23. Організаційні форми навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Тема 24. Урок в сучасній школі.

Тема 25. Контроль навчальних досягнень учнів.

Тема 26. Система освіти в Україні.

Тема 27. Загальні основи управління. Принципи управління освітою і закладами освіти.

Тема 28. Керівництво закладом загальної середньої освіти.

Тема 29. Професійний розвиток педагогічних працівників.

Тема 30. Шкільна документація.

Навчальна дисципліна «**Історія педагогіки**» включає такі теми, що винесені на додатковий фаховий іспит до вступу в аспірантуру:

Тема 1. Освіта й виховання у світовій суспільній цивілізації. Педагогічна думка епохи Античності.

Тема 2. Школа й педагогіка Середньовіччя.

Тема 3. Школа й педагогіка епохи Відродження.

Тема 4. Педагогічна теорія Я. А. Коменського.

Тема 5. Шкільництво та педагогічна думка в Європі XVII-XVIII століття.

Тема 6. Західноєвропейська педагогіка кінця XVIII – першої половини XIX століття.

Тема 7. Загальні тенденції світової педагогіки кінця XIX – середини XX століття.

Тема 8. Сучасні системи освіти у найрозвиненіших країнах світу.

Тема 9. Народна мудрість виховання дітей та молоді. Освіта, школа і педагогічна думка до княжої і княжої доби IX – XVI століття.

Тема 10. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI – середина XVIII століття).

Тема 11. Українська школа і педагогіка у другій половині XVII – кінці XVIII століття.

Тема 12. Школа і педагогічна думка в Україні (перша половина XIX століття).

Тема 13. Освіта та педагогічна думка в Україні другої половини XIX – початку XX століття).

Тема 14. Освіта і шкільництво у період української революції та визвольних змагань українського народу 1917–1921 рр.

Тема 15. Школа і педагогіка України у радянський період.

Тема 16. Утвердження освіти в Україні на сучасному етапі духовного і національного відродження

2. ВИМОГИ ДО ЗДІБНОСТЕЙ І ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВСТУПНИКІВ

Програма додаткового фахового іспиту до вступу в аспірантуру за спеціальністю А1 «Освітні науки» складена відповідно до Стандартів вищої освіти та «Освітньо-професійної програми» підготовки фахівців ступеня бакалавр за галуззю знань А1 «Освіта».

Вимоги до додаткового фахового іспиту під час вступу до аспірантури ґрунтуються на нормативних формах атестації осіб, які навчаються у закладах вищої освіти. Зміст додаткового іспиту базується на системі основних розділів нормативних навчальних дисциплін, що визначені «Освітньо-професійна програма» підготовки фахівця ступеня магістр.

Майбутній аспірант повинен **знати**: історію розвитку педагогіки, бути ознайомленим з різними педагогічними концепціями, підходами та поглядами вітчизняних та зарубіжних вчених на проблеми освіти та виховання; знати основні теоретичні поняття курсу, зміст базових понять; закономірності, концепції та перспективи розвитку педагогіки як науки і навчальної дисципліни; зміст основних державних нормативних та законодавчих документів, що стосуються системи освіти України; сучасні тенденції та перспективи розвитку освіти в Україні та у розвинутих країнах світу; структуру та закономірності педагогічного процесу в системі загальної середньої освіти; механізми здійснення фізичного, інтелектуального, соціального, духовного розвитку особистості; зміст виховання та навчання; принципи, форми організації та методи навчання і виховання; сутність управління і керівництва освітою і школою;

Майбутній аспірант повинен **вміти**: аналізувати вплив історичних, культурних, філософських, психологічних, економічних, соціальних чинників і підходів на специфіку формування освіти в різних країнах світу; вільно оперувати педагогічними категоріями та поняттями; визначати завдання педагогічної науки відповідно до замовлення суспільства у сфері освіти; застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних освітніх проблем.

3. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ДОДАТКОВОГО ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Навчальна дисципліна «Педагогіка»:

1. Педагогіка в системі наук про людину. Поняття про народну педагогіку, етнопедагогіку та педагогіку як академічну науку. Етапи розвитку педагогіки. Предмет та основні завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки: виховання, навчання, освіта та розвиток, їх взаємозв'язок.

2. Поняття про особистість, індивідуальність, індивід. Змістова характеристика понять: розвиток, соціалізація, виховання і формування. Сфери розвитку особистості. Основні об'єктивні і суб'єктивні фактори формування особистості, їх особливості і взаємозв'язок. Виховання – визначальний чинник формування особистості.

3. Особливості педагогічної професії та формування особистості вчителя. Вимоги до особистості педагога у відповідності до сучасного професійного стандарту вчителя закладу загальної середньої освіти. Система педагогічної діяльності: викладання, виховання, класне керівництво, професійне самовдосконалення, організаторська, методична, позаурочна, науково-дослідна. Сутність педагогічної майстерності. Поняття про педагогічну компетентність, педагогічну культуру, доброчесність.

4. Проблема мети виховання у педагогіці. Мета виховання в сучасній школі. Відповідність мети виховання потребам і умовам сучасного етапу соціального розвитку Української держави. Всебічний розвиток особистості як соціальна мета виховання. Державні документи про мету виховання.

5. Суть процесу виховання. Різні підходи до трактування суті виховання. Поняття виховного впливу. Процес виховання як взаємодія суб'єктів. Педагогічна взаємодія у вихованні, суб'єкти виховання. Структура процесу виховання.

6. Закономірності та принципи виховання. Загальні принципи виховання. Принципи сучасного виховання.

7. Зміст виховання в сучасному закладі ЗСО. Традиційні підходи до визначення змісту виховання: за напрямками виховання (розумове, фізичне,

моральне, естетичне тощо) та видами культури (моральна, естетична, економічна, трудова іт.д.). Сучасне розуміння змісту виховання як системи загальнокультурних та національних цінностей. Зміст виховання в контексті компетентнісного підходу.

8. Сутність засобів, методів і форм організації виховання. Характеристика засобів, форм та методів виховання учнів.

9. Фізичний розвиток школяра та зміцнення його здоров'я. Зміст фізичного виховання. Форми і методи виховання в учнів ціннісного ставлення до власного фізичного здоров'я.

10. Інтелектуальний розвиток особистості школяра. Формування основ наукового світогляду.

11. Соціальний розвиток особистості школяра. Виховання особистості в колективі.

12. Духовний розвиток особистості. Моральне та естетичне виховання школярів. Система духовних цінностей: загальнолюдські та суспільно-державні цінності. Поняття про мораль та моральне виховання. Естетичне виховання як складова духовної культури. Шляхи і засоби естетичного виховання у навчальній, позакласній і позашкільній роботі.

13. Виховання громадянської культури школяра: завдання, зміст, форми і методи громадянського виховання учнів. Національно-патріотичне виховання учнів в школі.

14. Виховання в учнів ціннісного ставлення до праці. Система професійного самовизначення учнів.

15. Класний керівник як організатор виховної роботи з учнями. Функції класного керівника: виховна, розвиваюча, організаторська, стимулююча, діагностична, соціальна, координаційна, методична. Напрями діяльності класного керівника.

16. Родинне виховання особистості школяра. Педагогічне партнерство сім'ї, школи і громади.

17. Позакласна і позашкільна виховна робота: сутність, особливості і

відмінності позакласної і позашкільної роботи. Позашкільні освітні заклади, їх види.

18. Предмет і основні категорії дидактики. Процес навчання, його структура. Роль стимулів та мотивів у навчанні школярів та їх характеристика.

19. Різні види навчання: пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, індивідуальне, інтегроване, диференційоване, ігрове тощо.

20. Закономірності і принципи навчання та їх характеристика.

21. Зміст освіти в сучасному закладі загальної середньої освіти. Оновлення змісту освіти відповідно до Концепції Нової української школи, заснованого на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві. Ключові компетентності Нової української школи. Характеристика документів, які відображають зміст освіти в закладі ЗСО.

22. Методи, засоби і технології навчання та активізації пізнавальної діяльності учнів, їх класифікація та характеристика.

23. Форми навчання в закладі загальної середньої освіти. Історичний розвиток організаційних форм навчання. Урочні та позаурочні форми навчання. Форми організації діяльності учнів на уроці.

24. Урок як основна форма навчання в школі. Вимоги до сучасного уроку. Традиційна типологія уроків. Структура уроку в залежності від його дидактичної мети. Шляхи удосконалення уроку. Нетрадиційні уроки в школі.

25. Діагностика та оцінювання навчальних досягнень учнів. Види, форми і методи діагностування результатів навчання.

26. Система освіти в Україні. Мета та основні принципи освіти України. Система освіти України, її складники та рівні.

27. Загальні основи управління та керівництва освітою і закладом освіти. Принципи управління освітою і закладами освіти. Основні функції управління. Органи управління освітою та управління закладом освіти: державні і громадські.

28. Керівництво закладом загальної середньої освіти. Стилi керівництва (авторитарний, демократичний, ліберальний). Керівник закладу загальної середньої освіти, його повноваження та компетентності.

29. Професійний розвиток педагогічних працівників. Професійний розвиток і саморозвиток педагогічних працівників у відповідності до сучасного «Професійного стандарту вчителя». Система підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

30. Шкільна документація та її види. Загальношкільна документація. Документація вчителя та класного керівника.

Навчальна дисципліна «Історія педагогіки»

1. Освіта й виховання у світовій суспільній цивілізації. Педагогічна думка епохи Античності.

2. Школа й педагогіка Середньовіччя. Загальна характеристика епохи середньовіччя в Європі. Основні ознаки й умови розвитку виховання й освіти.

3. Основні типи виховання та освіти в Європі у період розквіту феодалізму. Розвиток університетської освіти у середньовічній Європі.

4. Школа й педагогіка епохи Відродження. Загальна характеристика й умови виникнення європейського Відродження (XIV–XVI століття.).

5. Основні ознаки педагогіки епохи гуманізму. Школа і педагогічна думка епохи Відродження.

6. Педагогічні ідеї педагогів-гуманістів (Е. Роттердамський, Ф. Рабле, М. Монтень, Т. Мор, Т. Кампанелла, В. Фельтре).

7. Педагогічна теорія Я. А. Коменського як частка плану вдосконалення людства. Загальна мета і завдання виховання. «Велика дидактика» – теоретичне обґрунтування педагогіки нового часу.

8. Принципи природовідповідності та народності виховання – методологічна основа педагогічної теорії Я.-А.Коменського. Обґрунтування класно-урочної системи.

9. Шкільництво та педагогічна думка в Європі XVII-XVIII століття. Англійська педагогіка XVII століття. Французьке просвітництво XVIII століття.

10. Особливості народної освіти у країнах Західної Європи XVII-XVIII століття.

11. Західноєвропейська педагогіка кінця XVIII – першої половини XIX

століття. Педагогічна система Й. Песталоцці.

12. Розвиток філантропізму і неогуманізму у Німеччині. Педагогічні погляди А. Дістервега та Й. Гербарта.

13. Педагогічні погляди і діяльність соціалістів-утопістів Р. Оуена та Ш. Фур'є.

14. Загальні тенденції світової педагогіки кінця XIX – середини XX століття. Педагогіка «вільного виховання». С. Френе: школа успіху і радості.

15. Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер).

16. Сучасні системи освіти у найрозвиненіших країнах світу. Система освіти в США.

17. Освітня система у Великобританії.

18. Характеристика освітньої системи у Німеччині.

19. Характеристика освітньої системи у Франції. Система освіти в Японії.

20. Народна мудрість виховання дітей та молоді. Освіта, школа і педагогічна думка до княжої і княжої доби IX – XVI століття.

21. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI – середина XVIII століття). Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні.

22. Острозька академія, її заснування, зміст освіти та роль у розвитку національної освіти.

23. Києво-Могилянська академія, її організація, зміст і методика навчання, роль як загальноукраїнського освітнього центру

24. Українська школа і педагогіка у другій половині XVII – кінці XVIII століття. Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди.

25. Школа і педагогічна думка в Україні (перша половина XIX століття). Педагогічні ідеї Т. Шевченка, П. Юркевича, О. Духновича.

26. Новаторство та педагогічна творчість К. Ушинського.

27. Освіта та педагогічна думка в Україні другої половини XIX – початку XX століття. Педагогічні погляди і діяльність М. Пирогова, Х. Алчевської, М. Корфа, Б. Грінченка, І. Франка, Л. Українки, Т. Лубенця.

28. Освіта і шкільництво у період української революції та визвольних

змагань українського народу 1917–1921 рр. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди відомих діячів періоду української революції (1917–1919 рр.): М. Грушевського, І. Стешенка, С. Русової.

29. Школа і педагогіка України у радянський період. Життя, педагогічна діяльність і теоретична спадщина А. Макаренка.

30. Життя, педагогічна діяльність і теоретична спадщина Василя Олександровича Сухомлинського. Відродження традицій української національної педагогіки наприкінці ХХ століття.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ВСТУПНИКІВ

Оцінювання знань вступників до аспірантури за результатами вступного іспиту здійснюється членами комісії на основі отриманих відповідей на питання білетів. Оцінювання відбувається за шкалою 100-200 балів. Відповіді вступників оцінюються окремо за кожним питанням усіма членами комісії. Потім визначається середня кількість балів за результатами усіх питань виставлених членами комісії.

181-200 балів - означає: відповідь правильна, повна, довершена, обґрунтована, достовірна, точна, не викликає сумнівів у членів комісії;

141-180 - означає: відповідь правильна, достовірна з незначними неточностями, не викликає сумнівів у членів комісії;

100-140 - означає: відповідь у цілому правильна, проте із значною кількістю помилок, неповна, неточна, недовершена, незакінчена, необґрунтована, викликає уточнюючі запитання у членів комісії;

Незадовільно - означає: відповідь неправильна, недостовірна, викликає дискусію у членів комісії.

Вступний іспит вважається складеним за умови отримання здобувачем не менше 100 балів.

Іспит проходить в усній формі

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

<i>Рівень</i>	<i>Бали</i>	<i>Характеристика усних відповідей</i>
Не склав	0 – 99	Вступник називає окремі поняття навчальної програми, не відповідає на запитання екзаменатора
Початковий	100	Вступник виявляє поверхові знання навчальної програми; за допомогою екзаменатора розкриває суть запитання.
	101 – 109	Вступник виявляє поверхові знання навчальної програми; непослідовно і невпевнено відповідає на запитання; допускає грубі порушення норми літературної мови
	110 – 119	Вступник відтворює частину навчального матеріалу; самостійно називає окремі поняття запитання; допускає порушення норми літературної мови
Середній	120 – 129	Вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять; володіє матеріалом на репродуктивному рівні,

			демонструє початкові вміння; допускає значні помилки в мовленнєвому оформленні
		130 – 139	Вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає помилки у викладі матеріалу, здатний описати педагогічні процеси; допускає помилки в мовленнєвому оформленні
		140 – 149	Вступник виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає помилки у викладі матеріалу, володіє матеріалом на середньому рівні, допускає помилки в мовленнєвому оформленні. Вступник частково розкриває питання.
Достатній		150 – 159	Вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Вступник уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал
		160 – 169	Вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Вступник уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал, робить власні висновки
		170 – 179	Вступник виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Вступник уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал, робить власні висновки, виявляє частково евристичний інтерес
Високий		180 – 189	Вступник ґрунтовно і повно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в педагогічному матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу соціально-педагогічних явищ, наводить приклади соціально-педагогічних досліджень
		190 – 199	Вступник ґрунтовно і повно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу соціально-педагогічних явищ, наводить

			приклади соціально-педагогічних досліджень та з власного соціально-педагогічного досвіду
		200	Вступник ґрунтовно, повно та послідовно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу соціально-педагогічних явищ, наводить приклади соціально-педагогічних досліджень та з власного соціально-педагогічного досвіду

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волкова Н.П. Педагогіка : підручник. Київ : Освіта, 2019. 436 с.
1. Гриньова М., Коберник О., Малаканова Л., Сорокіна Г. Основи сучасного виховання: навчальний посібник. Полтава : ПП «Астроя», 2015. 345 с.
2. Зайченко І.В. Педагогіка : підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. 608 с.
3. Кузьминський, А.І. Педагогіка : підручник. Київ: Знання, 2019. 447 с.
4. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://gymnasium45.edu.kh.ua/>
5. Концепція «Нова українська школа». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvita.ua/school/reform/54276/>.
6. Корсакова О. К. Зміст сучасної шкільної освіти: Дидактичний аспект [текст] : [посіб.]. К. : ФАДА, ЛТД, 2019. 56 с.
7. Левківський М.В., Пащенко Д.І. Історія педагогіки. Київ : Знання, 2019. 396 с.
8. Лекції з педагогіки: Степанченко Н. І. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048.pdf> (дата звернення: 25.08.2022).
9. Малафіїк І.В. Дидактика новітньої школи : навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 632с.
10. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: Київ, 2018. 40 с.
11. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель закладу загальної середньої освіти»
12. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посібник. Київ: Академвидав, 2019. 560 с. _
13. Чайка В. М. Основи дидактики: навчальний посібник. Тернопіль : Конкор, 2017. 317 с.
14. Ягупов В.В. Педагогіка : навч. посібник. Київ: Либідь, 2018. 560 с.